

Riksintresse industriell produktion

Sektorsbeskrivning med kriterier

2021-04-12

Dnr Ä 2020-89

**Handling enligt Boverkets riktlinjer för riksintressen
Del av regeringens uppdrag att se över kriterierna för och anspråken på
områden av riksintresse (Fi2020/00252/SPN)**

Beslutet att godkänna denna sektorsbeskrivning har fattats av generaldirektör Gunilla Nordlöf.

Åsa Bjelkeby och Lars Wikström har medverkat i beslutet. Handläggningen har gjorts av Isaac Karlsson och Johanna Stenberg. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

Stockholm 2021-04-12

Gunilla Nordlöf

Johanna Stenberg

Översikt

Tillväxtverket har tagit fram förslag till sektorsbeskrivning och kriterier som avser att bidra till en ökad tydlighet om utpekanden och förenklad handläggning för länsstyrelser och kommuner i kommande planprocesser mm. Ambitionen har varit att bidra med underlag som "översätter" intentionerna från lagens förarbeten till dagens lagstiftning och behov. Motsvarande anläggningar som pekades ut i förarbetena avses även fortsättningsvis att pekars ut och skyddas vid behov. De anläggningar som avses är de som kräver mark- och miljödomstolens eller regeringens tillstånd/tillåtlighet och där konkurrens finns om de naturgivna förutsättningarna.

Näringslivets och industrins förutsättningar ser annorlunda ut idag än när lagen togs fram. Men då som nu finns en viktig basindustri i Sverige som fortsättningsvis och under överskådlig framtid kräver sina, av naturen givna, ursprungliga förutsättningar för att kunna nyttja anläggningen och där inga vinster eller möjligheter finns för annan lokalisering.

Grunden till utpekande av riksintresseanspråk industriell produktion gjordes av Statens Industriverk (SIND) och övertogs sedan av NUTEK mellan åren 1991-2009. Uppdraget som riksintressemyndighet för industriell produktion ligger idag på Tillväxtverket. Överlämningen av uppdraget mellan tidigare ansvariga myndigheter har gjort att mycket kunskap gått förlorad.

I samband med regeringens uppdrag att se över kriterierna för och anspråken på områden av riksintresse (Fi2020/00252/SPN) har Tillväxtverket fått tillfälle och sammanhang att äntligen gå på djupet med både kunskap och beslut om riksintresse industriell produktion. Med stöd av kunskap från andra myndigheter, fördjupat eget kunskapsunderlag, har nu en sektorsbeskrivning för riksintresse industriell produktion tagits fram. En sektorsbeskrivning som kommer att utvecklas vidare tillsammans med fler aktörer över tid.

Tillväxtverket har endast samrått med Boverket för att kunna ta beslut om sektorsbeskrivningen i en första version. Under 2021-2022 kommer dialog ske med övriga riksintressemyndigheter och länsstyrelser kring sektorsbeskrivningen och framtida beslut om riksintresse. Utifrån utfallet i dialogen sker revideringar i sektorsbeskrivningen tillsammans med utpekanden av riksintresseanspråk i en kommande formell process.

Innehåll

1	Inledning och bakgrund	3
1.1	Syfte och avgränsning.....	3
1.2	Tillväxtverkets ansvar för utpekande av riksintresseområden.....	3
1.3	Tillväxtverkets planeringsunderlag	4
1.4	Tillväxtverkets arbete med riksintressen och aktualisering.....	4
1.5	Behov av sekretess och hantering av sekretessbelagd information	5
2	Beskrivning av sektorn industriell produktion	6
2.1	Utrymme industri.....	6
2.1.1	Kunskapsinventering	7
2.2	Nationella och internationella mål för svensk industri.....	7
2.3	Tolkning av lagens räckvidd inom sektorn.....	8
2.3.1	Synen på naturgivna förutsättningar.....	8
2.3.2	Sektorn industriell produktion i 3 kap. miljöbalken	9
2.4	Generella värden och kvaliteter	10
2.5	Synergier och konflikter med annan verksamhet.....	11
2.6	Påverkansområden och påverkansfaktorer.....	12
2.7	Bedömning av sektorns framtida markanspråk.....	12
3	Kriterier för riksintresse industriell produktion	14
3.1	Boverkets generella kriterier för riksintressen.....	14
3.2	Tillväxtverkets kriterier för områden av riksintresse industriell produktion	14
3.3	Tillväxtverkets förtydligande av kriterier	15
3.4	Områden med riksintresseanspråk för industriell produktion	16
4	Samråd	19
4.1.1	Tillväxtverket noteringar till Boverkets yttrande.....	19
4.1.2	Samråd med övriga	20
5	Tillväxtverkets utpekande av riksintresse industriell produktion - nuläge	21
5.1	Kunskapsläge	22
6	Ordval, förkortningar, termer och referenser	24
	Referenser	25

BILAGA 1 Rutin för beslut, aktualisering och uppföljning

1 Inledning och bakgrund

1.1 Syfte och avgränsning

Detta dokument beskriver Tillväxtverkets kriterier för utpekande av områden av riksintresse industriell produktion¹. Det är en sektorsbeskrivning för sektorn industriell produktion i enlighet med kraven i Boverkets vägledning för riksintressemyndigheter².

Dokumentet ska utgöra ett stöd vid utpekande av områden av riksintresse för industriell produktion enligt hushållningsbestämmelserna, idag 3 kap. 8 § miljöbalken. Det beskriver Tillväxtverkets arbete med utpekande av riksintresse och ger en bakgrund till syftet med utpekande av områden som är av riksintresse för industriell produktion, liksom en beskrivning av synergier och målkonflikter med annan markanvändning. Dokumentet kommer att kompletteras med uppdaterade utpekanden och beslut om områden av riksintresse.

Dokumentet vänder sig främst till dem som arbetar med utpekande och/eller bevakning av riksintressen i samhällsplaneringen på Tillväxtverket, Boverket, riksintressemyndigheter och länsstyrelser.

Avsikten med riksintressebestämmelserna är inte att de ska innehålla alla regler som kan behövas för att nå en god hushållning med mark och vattenområden. Övrig lagstiftning stöttar samhällsplaneringen med helheten. Riksintressebestämmelserna är ett led i samhällets naturresurspolitik och har därmed en inriktning mot arealhushållning³. I denna sektorsbeskrivningen är därför fokus och avgränsning på arealhushållning för industriell produktion som tar i anspråk och förändrar karaktären hos naturresurser som det råder särskild knapphet på.

1.2 Tillväxtverkets ansvar för utpekande av riksintesseområden

Tillväxtverket ska inom sektorsområdet industriell produktion tillhandahålla kunskapsunderlag, kriterier för utpekande, värdebeskrivningar och vid behov preciseringsamt ha uppsikt över hushållningen med mark- och vattenområden enligt 1 § hushållningsförordningen⁴.

Tillväxtverket ansvarar för att lämna uppgifter till länsstyrelserna om områden som myndigheterna anser vara av riksintresse för industriell produktion.

Ur 3 kap. miljöbalken:

8 § Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

¹ 3 kap. 8 § miljöbalken

² [Vägledning för nationella myndigheters underlag, beslut och redovisning rörande anspråk på riksintressen i 3 kap. miljöbalken. Boverket 2017](#)

³ Prop. 1985/86:3, s. 21

⁴ [Förordning \(1998:896\) om hushållning med mark- och vattenområden](#)

Områden som är av riksintresse för anläggningar som avses i första stycket skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

1.3 Tillväxtverkets planeringsunderlag

Tillväxtverket kommer att presentera sitt kunskapsunderlag och GIS-underlag på vår hemsida för riksintresse industriell produktion⁵.

Utöver områden av riksintresse för industriell produktion finns bredare kunskapsunderlag om näringslivets förutsättningar i samhällsplaneringen på vår hemsida. Tillväxtverkets utvecklingsguide⁶ är en särskild sida för inspiration och kunskapsdelning som finns på Tillväxtverkets hemsida.

Utöver kunskaps och planeringsunderlag på Tillväxtverkets hemsida kommer det finnas underlag inklusive karta och metadata i planeringskatalogen⁷ respektive geodataportalen. Metadata om den geografiska informationen placeras på geodataportalen⁸.

Underlag kommer att finnas tillgängligt efter att beslut om utpekanden tagits.

1.4 Tillväxtverkets arbete med riksintressen och aktualisering

Tillväxtverket pekar med stöd av kriterier ut områden av riksintresse. Efter samråd med berörda Länsstyrelser och berörda riksintressemyndigheter tas beslut som rör område med riksintresseanspråk kopplat till industriell produktion.

Besluten innehåller motiv för utpekandet och hur det aktuella området svarar mot kriterierna i sektorsbeskrivningen och en kort redogörelse för de samråd som hållits.

Till besluten finns en värdebeskrivning med information om påverkansområde, påverkansfaktorer och eventuella framtida behov av markanspråk. Beskrivningen ska ge underlag för bedömningar av eventuella konflikter med andra intressen men också eventuella synergier. Beskrivningen bör vara så tydlig att det utifrån den går att förhålla sig till om en viss åtgärd kan skada eller påverka det utpekade intresset. Beskrivningen innehåller också en geografisk precisering på karta av aktuellt område med motivering för vald avgränsning där storleken på området uppges.

Vid behov kan Tillväxtverket ta fram ytterligare preciseringar av utpekade riksintresseområden. Preciseringarna av ett riksintresse är ett fördjupat planeringsunderlag som visar de värden som riksintresset avser att skydda och som bör beaktas i den fysiska planeringen. Behov av ytterligare precisering kan lyftas av verksamheten inom området, kommunen, länsstyrelsen, riksintressemyndigheter eller Tillväxtverket.

Vi har som ambition att se över utpekade riksintresseområden och sektorsbeskrivningen vart fjärde år enligt särskild rutin. Se bilaga 1

Rutinen omfattar arbetssätt för att kunna fånga upp behov av nya anspråk, behov av förändrade värdebeskrivningar och om det finns delade meningar mellan stat och kommun. 3489

⁵ [Tillvaxtverket.se riksintressen](https://www.tillvaxtverket.se/riksintressen)

⁶ [Tillväxtverkets utvecklingsguide](https://www.tillvaxtverket.se/utvecklingsguide)

⁷ [Planeringskatalogen.se](https://www.planeringskatalogen.se)

⁸ [Geodata.se](https://www.geodata.se)

Framtida utvecklingsbehov hos industrianläggningar av sådan art som kan omfattas av kriterier för riksintresse industriell produktion måste kommuniceras till Tillväxtverket som sektorsmyndighet i tid för att kunna hävdas. I utvecklingsbehov ingår förutom den industriella produktionen även areella behov kopplat till klimatanpassning och behov för omställning av verksamheten och anläggningen till en mer miljömässigt hållbar produktion för att bibehålla funktionen.

Rutinen för arbete med aktualisering utgår ifrån hushållningsförordningen⁹ som är nära knuten till miljöbalken och plan- och bygglagen och anger statliga myndigheters roller och ansvar i tillämpningen av hushållningsbestämmelserna¹⁰.

1.5 Behov av sekretess och hantering av sekretessbelagd information

Information från Tillväxtverket om utpekade områden för riksintresse industriell produktion ska i normalfallet vara öppet tillgängliga. Det gäller även de värdebeskrivningar och eventuella preciseringar som är kopplade till utpekade områden.

Det kan finnas information om anläggningarna, som kan vara känsliga att sprida med hänsyn till företagshemligheter, totalförsvarets intressen och Sveriges säkerhet. Det gäller främst vid eventuell detaljerad information vid precisering av riksintresseområde.

Behovet av sekretess ska alltid värderas i samband med arbetet med utpekande av områden av riksintresse och vid precisering av områdets värden. Samråd med Försvarsmakten kan också behöva göras om det kan antas innehålla känslig information. Materialet kan efter samråd hanteras som säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

Hur mycket information som behöver hållas allmänt tillgängligt ska alltid övervägas, även om inte sekretess gäller. Det viktiga är att tillräcklig information finns för att tillgodose riksintresseanspråket i samhällsplaneringen och kompletterande beslut.

⁹ [Förordning \(1998:896\) om hushållning med mark- och vattenområden](#)

¹⁰ [Kapitel 3 och 4 Miljöbalken \(1998:808\)](#)

2 Beskrivning av sektorn industriell produktion

2.1 Utrymme industri

Områden för verksamheter som är av sådan art att den är strategisk för Sveriges näringslivsutveckling och kunskapsförsörjning och/eller stärker Sveriges internationella konkurrenskraft på en global marknad ska i första hand tas om hand i den regionala och kommunala samhällsplaneringen med stöd från statliga myndigheter. Det åligger varje kommun och region att verka för ekonomisk tillväxt genom att i möjligaste mån tillgodose de behov näringslivet har genom en god samhällsplanering och väl avvägda bedömningar tillsammans med statliga myndigheter.

Platsen har betydelse för industrins utveckling och offentliga aktörers agerande kan göra skillnad. Genom att skapa goda förutsättningar för företag att utvecklas ökar deras konkurrenskraft. Det handlar om att arbeta med helheten. Hur näringslivets och industrins behov kan tas till vara i samhällsplaneringen går att läsa i Tillväxtverkets publikation *Platsens betydelse för industrin från 2020*¹¹.

Tillväxtverkets tolkning är att avsikten med riksintressebestämmelserna inte är att de ska innehålla alla avvägningar som kan behövas för att nå en god hushållning eller tillvarata industrins behov fullt ut. Övrig lagstiftning stöttar samhällsplaneringen med helheten. Riksintressebestämmelserna är ett led i samhällets naturresurspolitik och har därmed en inriktning mot arealhushållning¹² av särskilt värdefulla miljöer.

Övergripande är dock att i god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt ligger ett krav att intressen och anspråk som hänger samman med samhällsbyggandet skall beaktas. Att lämpliga områden ställs till förfogande och kan utvecklas för samhällsbyggandets olika led till exempel i form av anläggningar för produktion¹³.

Vår bedömning är att det oftast är möjligt att arbeta med större industrialanläggningar inom ramen för lagstiftningen utanför riksintressesystemet, både för större nya lokaliseringar och för befintliga verksamheter. Flera nya lokaliseringar kopplat till framtidens näringsliv har förtjänstfullt kunnat hitta lokalisering inom samhällsplaneringens ramar utan att direkt komma i konflikt med områden som är ett utpekad riksintresseanspråk av något slag. Men då krävs god samverkan mellan flera offentliga aktörer.

Vissa typer av industriell produktion kräver naturgivna förutsättningar kopplat till beskaffenhet och läge, är viktiga för svensk samhällsbyggnad och riskerar att hamna i konflikt med andra värden. Dessa områden kan behövas pekas ut som riksintresse för industriell produktion för att skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

Industrins konkurrenskraft i Sverige är god men vissa industrier har unika lägen som inte går att ersätta och där det ofta finns konkurrerande intressen om marken. Storskalig industri kräver sammanhängande mark för produktionsflöden, miljötillstånd och utrymme för expansion¹⁴. En svår ekvation att lösa i takt med att våra städer växer och staden kommer allt närmare sin industri. Viss typ av industri har redan flyttat till mer

¹¹ [Platsens betydelse för industrin – framtida vägval för kommuner och regioner. Tillväxtverket 2020](#)

¹² Prop. 1985/86:3 sid 21.

¹³ Prop 1985/86:3 sid 151.

¹⁴ [Industrins tillväxt och konkurrenskraft, Rapport 0247 Tillväxtverket](#)

perifera lägen utanför staden men basindustrin varken kan flytta från sitt unika, ursprungliga naturgivna, läge utifrån ekonomiska/konkurrensmässiga eller praktiska förutsättningar.

2.1.1 Kunskapsinventering

Hösten 2020, i samband med regeringens uppdrag att se över kriterierna för och anspråken på områden av riksintresse¹⁵, tog Tillväxtverket fram kunskapsunderlag. Ett djupare kunskapsunderlag kopplat till den praktiska tillämpningen av hur tillstånds- och tillåtlighetsprövningar av industrianläggningar förändrats och tillämpats sedan införandet av miljöbalken 1987 och därefter följande förändringar¹⁶.

De industrianläggningar som stod i fokus för kartläggningen omfattar anläggningar som utpekats i förarbetena, inklusive Naturresurslagen, vilket innefattar följande typer av anläggningar:

- järn- och stålverk, metallverk och ferrolegeringsverk,
- massafabriker och pappersbruk,
- fabriker för raffinering av råolja eller tung petrokemisk produktion,
- fabriker för framställning av baskemikalier eller gödselmedel
- cementfabriker

Det vill säga, kartläggningen omfattade inte generell tillverkningsindustri.

Utöver kartlagda anläggningar listade ovan fanns behov av att se över anläggningar med hänsyn till annan lagstiftning och regeringsbeslut. Anläggningar som kräver kontinuitet och sammanhang, tex sträcker sig över kommungränserna, vilka behöver komma till stånd för att landets behov av en viss produkt ska kunna tillgodoses¹⁷. Markbehov för denna typ av anläggningar kan i vissa fall vara av riksintresse. Särskilda tillstånd utifrån särskild lagstiftning ges idag avseende tillverkning av krigsmateriel¹⁸.

Kunskapsinventeringen bidrog till en lista över potentiella anläggningar för riksintresse industriell produktion. En lista som kommer nyttjats i vårt arbete med rutiner för aktualisering av översyn av områden för riksintresse industriell produktion.

Kunskapsinhämtning har även skett via samverkan med främst riksintressemyndigheterna Trafikverket, Forsvarsmakten och SGU.

2.2 Nationella och internationella mål för svensk industri

Sverige har en lång och framgångsrik industritradition. Industrin är en tillväxtmotor i svensk ekonomi som skapar arbetstillfällen – direkt och indirekt – och har stor betydelse för Sveriges välbefinnande och för den gemensamma välfärden.

En omstrukturering av industrin har medfört att allt fler är anställda i tjänsteföretag som levererar till industrin, snarare än att de är anställda direkt i industrin, vilket ofta var fallet

¹⁵ [Finansdepartementet \(Fi2020/00252/SPN\)](#)

¹⁶ Tillväxtverkets dnr Å 2020-1690

¹⁷ Prop 1985/86:3 sid 76.

¹⁸ [Lag \(1992:1300\) om krigsmateriel](#)

tidigare. Detta medför att både den traditionella industrin och den industrinära tjänstesektorn är i fokus för Sveriges nyindustrialiseringsstrategi¹⁹.

Sveriges attraktionskraft för utländska investeringar, kompetens, talanger och besökare ska öka genom att förbättra förutsättningarna för en snabb och inkluderande etablering enligt Sveriges export- och investeringsstrategi²⁰.

Sveriges basindustri och annan tung industri är starkt exportberoende och ofta världsledande inom sin nisch i branschen. Förutom produkterna är industrin också ofta världsledande inom arbete till en mer hållbar produktion både den miljömässiga och sociala men också den ekonomiska genom arbete med mer cirkulära flöden.

I Sverige kommer fokus att vara på insatser som bidrar till klimatomställning i branscher såsom stål-, mineral- och metallindustrin samt raffinaderibranschen inklusive bioraffinaderi²¹.

2.3 Tolkning av lagens räckvidd inom sektorn

Hushållningsbestämmelserna²² och dess förarbeten²³ sätter ramarna för sektorn industriell produktion kopplat till riksintresse. Hushållningsbestämmelserna syftar till att främja en från en ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Utgångspunkten är att kunna tillgodose behov för långsiktig hushållning utifrån en samhällsekonomisk bedömning och politiska beslut. I de politiska besluten och regeringsprövning av industriella anläggningar, med hänsyn till hushållning med landets samlade mark- och vattentillgångar, är det regeringen som gör en sammanvägning av miljömässiga, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska synpunkter²⁴.

De områden som på grund av sin beskaffenhet eller sitt läge är särskilt lämpade för anläggningar för industriell produktion och är anläggningar som är av stor betydelse för landet ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Områden kan också pekats ut där det nationella intresset av att en anläggning kommer till stånd ska kunna hävdas i de fall då det finns delade meningar mellan stat och kommun.

Tillväxtverkets tolkning är att avsikten med utpekandet av industriell produktion, som tar i anspråk och förändrar karaktären hos naturresurser som det råder särskild knapphet på, är att det förväntas finnas konkurrerande anspråk på samma strategiska plats.

2.3.1 Synen på naturgivna förutsättningar

Hushållningsbestämmelserna har sitt ursprung i en lag kopplat till naturresurser²⁵. Naturresurser som skyddas och förändrats inom sina utpekanden. Riksintressen brukar delas in i tre kategorier, bevarandebestämmelserna, nyttjandebestämmelserna och exploateringsbestämmelserna. Riksintresse industriell produktion har setts som ett exploateringsintresse men bör idag främst ses som ett nyttjandebestämmelse.

¹⁹ [Smart industri – en nyindustrialiseringsstrategi för Sverige. Näringsdepartementet 2016](#)

²⁰ [Sveriges export- och näringslivsstrategi, Regeringskansliet 2019](#)

²¹ [Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030](#)

²² Idag 3-4 kap. miljöbalken

²³ Prop 1985/86:3

²⁴ Prop 1985/86:3 sid 124.

²⁵ Naturresurslagen (NRL). Idag återfinns NRL som 3 och 4 kap. miljöbalken

Nyttjande av den plats som har sitt ursprung i naturgivna förutsättningar men som idag förädlats och förändrats så mycket att det naturgivna inte längre med lätthet kan ses. En förändring helt i linje med lagstiftningens och tillämpningens intentioner där intressets värden inte ska påtaglig skadas men som kan förändras och förädlas till det bättre.

Tillväxtverket vill därför hävda att i princip all äldre lokaliserad tyngre industri har sitt ursprung i naturgivna förutsättningar dvs beskaffenhet och läge. Tillgång till djuphamnar och vikar är idag stora hamnar, tillgång till naturlig kraftförsörjning är idag ersatt med annan kraftförsörjning osv. Dessutom bör tillgång till stora områden utan boendemiljöer idag ses som en begränsad naturresurs utifrån beskaffenhet och läge. Vår bedömning är därför att exploateringsintresset är ersatt av ett nyttjadeintresse inom vissa områden.

Utpekande av områden för exploateringsintresse av anläggningar riksintresse industriell produktion, dvs nyetablering av anläggningar, kan och ska göras om det finns behov. Bestämmelserna ger staten att i samband med den kommunala planeringen se till att handlingsfriheten om användningen av utpekade områden bibehålls. Det innebär inte att staten tagit ställning för genomförande eller tillåtelse. Det innebär inte heller att kommunen automatiskt tvingas att godta ett visst företag på den aktuella platsen. Det innebär enbart att staten ges möjlighet att se till att markreservation görs för ett visst ändamål²⁶.

2.3.2 Sektorn industriell produktion i 3 kap. miljöbalken

Tillväxtverkets tolkning är att riksintresse industriell produktion är kopplat till tillståndskrävande och/eller miljöfarlig verksamhet för anläggningar främst kopplat till svensk basindustri. Exempel på miljöfarlig verksamhet regleras i 9 kap. miljöbalken samt i tillhörande Miljöprövningsförordningen (2013:251) som reglerar vilka verksamheter som kräver tillstånd. Vid start och drift av vissa miljöfarliga verksamheter krävs tillstånd eller anmälan. I vissa fall krävs tillåtlighet från regeringen enligt 17 kap. miljöbalken.

Miljöfarlig verksamhet är all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan medföra störningar för människors hälsa eller miljön. Miljöfarlig verksamhet delas in i A-, B-, C- eller U-anläggningar beroende på verksamhetens omfattning och miljöpåverkan från A-U.

- A-anläggningar - till exempel flygplatser, avfallsdeponier och oljeraffinaderier. A-anläggningar tillståndsprövas av mark- och miljödomstolen.
- B-anläggningar - till exempel avloppsreningsverk, energianläggningar och täkter. B-anläggningar tillståndsprövas av Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation.
- C-anläggningar - till exempel bensinstationer och sjukhus. C-anläggningar anmäls till kommunen.

Områden för riksintresse industriell produktion avser några av de anläggningar med miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd från mark- och miljödomstolen eller regeringen, dvs delar av det som betecknas som A-anläggningar. Utgångspunkt är att "tillgodose behov för långsiktig hushållning" och de bedömningsgrunder som finns i tillstånden.

I Förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden anges att riksintressen ska tillämpas så att de tillgodoses vid prövningen av ett mål eller ärende, dock för miljöbalksfall endast i det som gäller ändrad användning av mark- eller

²⁶ Prop 1985/86:3 sid 167.

vattenområden²⁷. Bestämmelser om att 3 och 4 kap. miljöbalken ska tillämpas i mål och ärenden som prövas enligt andra lagar gäller för flera lagar så som väglagen, ellagen eller minerallagen. Men det är oftast i samband med ärenden enligt plan- och bygglagen (2010:900) som riksintressen nämns.

Utöver vissa A-anläggningar finns behov av att peka ut anläggningar med hänsyn till annan lagstiftning och regeringsbeslut. Anläggningar som kräver kontinuitet och sammanhang vilka behöver komma till stånd för att landets behov av en viss produkt ska kunna tillgodoses. Markbehov för anläggningar av detta slag kan i vissa fall vara av riksintresse²⁸.

Särskilda tillstånd utifrån särskild lagstiftning ges idag avseende tillverkning av krigsmateriel²⁹. Tillväxtverket anser att tillverkning av krigsmateriel är en produkt kopplad till landets behov som ska kunna tillgodoses. Där stora anläggningar med behov av kontinuitet och sammanhang kopplat till tillverkning av krigsmateriel i vissa fall kan vara av riksintresse. Motiveringen är att det finns en särskild lagstiftning och hantering av tillstånd för tillverkning och export. Områden kopplat till den industriella produktionen uppfyller också Boverkets generella kriterier för områden av riksintresse - värden av stor nationell vikt, bidrar att uppfylla Sveriges internationella åtaganden och som behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt viktiga strukturer.

Då industrin med särskilda tillstånd kopplat till krigsmateriel inte enbart producerar för att tillgodose de svenska behoven kopplat till totalförsvaret bör anspråken finnas inom industriell produktion och inte enbart kopplat till totalförsvarets behov och sektor.

Tillväxtverkets anser att områden med anläggningar kopplat till produktion av krigsmateriel kan omfattas av riksintresse industriell produktion i de fall där kontinuitet och sammanhang krävs för hela eller del av anläggningen inom ett område.

2.4 Generella värden och kvaliteter

Den industri som avses här är ofta anläggningar som hänger samman med samhällsbyggandet och som kräver att lämpliga områden ställs till förfogande och kan utvecklas för samhällsbyggandets olika led av t.ex. i form av anläggningar för produktion³⁰.

Befintliga anläggningar har tillsammans med omgivande miljöer byggt upp en funktion av betydelse för nationella behov som utvecklats under en längre tid. Funktioner med uppkopplingar, kommunikationer, klusterbildningar som skapar ett nät med kontinuitet och sammanhang utöver de naturgivna förutsättningarna. Dessa funktioner ska värnas.

Sammanhangen skapar utökade och förädlade lägesbundna värden och medför att anläggningarna inte bör förläggas på andra platser i landet med hänsyn till negativ miljöpåverkan, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska faktorer.

Dessa värden och kvaliteter, som är generella för alla områden av riksintresse för industriell produktion, ska skyddas. Det är av betydelse att områden och uppbyggda funktioner utifrån sektorns behov inte får skadas av omgivningspåverkan.

²⁷ Utpekande av riksintresse industriell produktion påverkar således inte andra delar av miljötillstånden än det areella.

²⁸ Prop 1985/86:3 sid 76.

²⁹ [Lag \(1992:1300\) om krigsmateriel](#)

³⁰ Prop 1985/86:3 sid 151.

Behov av områden för nyetablering av industriell produktion, ett exploateringsintresse, har i dagsläget inte kunnat identifierats. Utifrån dagens osäkerheter om framtida behov av industriell produktion kopplat till naturresurser har inga generella värden och kvaliteter kunnat identifieras som är av betydelse att skydda eller utveckla pekas ut för nyetablering.

2.5 Synergier och konflikter med annan verksamhet

Tillväxtverkets utgångspunkt är att om ett område för industriell produktion inte är kopplat till eller påverkat av annan typ av riksintresseanspråk eller att anläggningens funktion inte påverkas av förändrad mark- eller vattenanvändning i den fysiska miljön i övrigt som kan betyda inskränkningar på anläggningens utnyttjande, saknas behov av utpekande som riksintresse industriell produktion.

Vår bedömning är att det, i linje med förarbetena, kan finnas ett behov av att staten vid redan etablerad verksamhet³¹ har kontroll på förändrad mark- och vattenanvändning och den fysiska miljön i övrigt. T.ex. kopplat bebyggelseutveckling eller förändring av konkurrerande intressen.

Därför finns för alla utpekanden av områden för riksintresse industriell produktion en koppling till potentiell konflikt med annan verksamhet/utpekande/markanvändning.

Syftet med riksintressesystemet är att kunna tillgodose behov för långsiktig hushållning utifrån en samhällsekonomisk bedömning och nationella politiska beslut. Möjligheten att kunna peka ut områden för riksintresse industriell produktion är för att balansen och möjligheten till helhetsbedömningar inom riksintressesystemet ska kunna upprätthållas. Helhetsbedömningar vid nyetablering men idag främst kopplat till nyttjande och utveckling av befintliga anläggningar.

I princip all industriell produktion har nån form av koppling till riksintresse kommunikationer. I flera fall en direkt koppling till hamnområden. Men också till järnväg och väg och där beroenden finns i flera fall mellan själva utpekandet från både Trafikverket och Tillväxtverket.

Hamnutveckling kan dock ses som en potentiell konflikt med industriell produktion och kan medföra att områden av riksintresse för industriell produktion pekas ut i områden med anspråk kopplat till riksintresse kommunikation.

Trafikverket har tidigare identifierat djuphamnar och pekat ut dessa som riksintresse för kommunikation. Icke ianspråktaga landområden vid djuphamnar har tidigare skyddas av Trafikverkets utpekanden och genom att nyttja möjligheten till koppling till påverkansområden skyddas i de flesta fall även näraliggande markområden. Idag finns sju utpekade djuphamnar varav sex ligger i Västra Götalands län och en i Blekinge. I Trafikverkets uppdaterade underlag saknas djuphamnar som utpekande områden av riksintresse kommunikationer.

Inom utpekandet av riksintresse för ämne och mineraler finns i flera fall en direkt koppling till industriell produktion. Möjlighet att peka ut områden för riksintresse industriell produktion finns avseende cementfabriker och för anläggningar för att utvinna ämnen eller material inom de fjällområden som omfattas av 4 kap. 5 § MB.

Anläggningar med koppling till utvinning av ämnen och mineraler är idag inte utpekade som områden för riksintresse industriell produktion utan ryms inom SGUs utpekade områden för ämnen och mineraler. Behov finns dock för diskussion om detta framgent.

³¹ Prop 1985/86:3 sid 118.

Flera områden kopplat till industriell produktion ligger i anslutning till områden av riksintresse utifrån andra sektorer. I de fall konflikter finns eller behöver hanteras kommer behov av utpekande av område för riksintresse industriell produktion att prövas. Oftast finns möjlighet till samexistens med konkurrerande markanspråk.

Industriell produktion som påverkas av förändrad mark- eller vattenanvändning i den fysiska miljön i övrigt som påtagligt kan försvåra tillkomsten, utveckling eller utnyttjandet av anläggningen kan också pekas ut som områden för riksintresse industriell produktion.

I vissa fall kan områden för industriell produktion i första hand påverkas av förändrad mark- eller vattenanvändning i den fysiska miljön i övrigt som kan betyda inskränkningar på anläggningens utnyttjande tex stadsutveckling. Även andra starka skydd kan påverka utvecklingsmöjligheterna för befintliga anläggningar, tex strandskydd och områden enligt 4 kap. miljöbalken. I dessa fall finns möjlighet att peka ut områden för riksintresse industriell produktion.

Industriell produktion hanteras främst kopplat till stadsutveckling och bebyggelse genom skydd kopplat till att det blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor. Områden med klusterbildningar av flera anläggningar för industriell produktion kan ha ett särskilt behov av att pekas ut som riksintresse för industriell produktion för att skydda funktionen av kontinuitet och sammanhang.

2.6 Påverkansområden och påverkansfaktorer

Runt områden för riksintresse industriell produktion finns ett så kallat påverkansområde. Ett påverkansområde är ett område inom vilket åtgärder som exempelvis ny bebyggelse kan påverka eller påverkas av anläggningens utnyttjande. Områdets fysiska utbredning varierar beroende på den geografiska platsen för området eller anläggningen samt vilken typ av åtgärd som ska vidtas.

Av den anledningen är det inte möjligt att ange ett generellt avstånd från anläggningen som utgör påverkansområdet, utan det är något som måste bedömas i varje enskilt fall.

Påverkansfaktorer är faktorer som har betydelse för bedömningen av påverkansområdets utbredning. Dessa faktorer kan variera och bör beskrivas i respektive områdesbeskrivning för utpekade riksintresse (kan exempelvis vara buller, vibrationer, lukt, säkerhet, transporter av farligt gods mm). Faktorerna ska särskilt beaktas vid ändring av markanvändning intill områden av riksintresse industriell produktion. Generellt gäller dock att riksintressets påverkansfaktorer sällan eller aldrig är mer omfattande än gällande miljötillstånd eller annan lagstiftning avseende hälsa och säkerhet såvida det inte avser utveckling eller utökat område för framtiden.

2.7 Bedömning av sektorns framtida markanspråk

I dagsläget har inga behov av nya utpekanden av områden kunna identifieras mot bakgrund av teknikutveckling och andra ändrade förhållanden.

Sen systemet med riksintressen tillkom har Sveriges behov och svenskt näringsliv gått från industri för inhemska behov till en global marknad och tjänsteinriktat näringsliv. Tillväxtverket öppnar dock för det kan det finnas framtida behov för utpekande av nya områden genom att behoven återigen kan komma att förändras i den tid av omställning till ett hållbart samhälle som är nödvändig, osäker och nära förestående.

Regeringen kan utifrån en sammanvägning av miljömässiga, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska synpunkter³² ta beslut om tillstånd kopplat till industriell produktion. Beslut om anläggningar som kräver områden som, på grund av sin beskaffenhet eller sitt läge, är särskilt lämpade för industriell produktion i ett hållbart samhälle.

Men innan beslut om den typen av markanspråk görs kommer sektorsbeskrivningen med kriterier att revideras och kommuniceras utifrån nya förutsättningar.

Framtida utvecklingsbehov av anläggningar inom sektorn som beskrivs ovan måste kommuniceras till Tillväxtverket som sektorsmyndighet i tid för att kunna hävdas. I utvecklingsbehov ingår förutom den industriella produktionen även behov av tex klimatanpassning och behov för omställning av verksamheten och anläggningen till en mer miljömässigt hållbar produktion för att bibehålla funktionen.

Framtida utvecklingsbehov ska inte vara spekulativa utan ska finnas med och motiveras i beslut om respektive riksintresseanspråk genom en värdebeskrivning.

³² Prop 1985/86:3 sid 124.

3 Kriterier för riksintresse industriell produktion

3.1 Boverkets generella kriterier för riksintressen

Enligt Boverkets vägledning³³ för riksintressemyndigheter ska beslut för att ett område ska vara av riksintresse grundas på en nationell bedömning och det ska vara väl dokumenterat att området uppfyller något av följande kriterium:

1. området hyser värden av stor nationell vikt
2. området behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden eller
3. området behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt viktiga strukturer

3.2 Tillväxtverkets kriterier för områden av riksintresse industriell produktion

Sverige har en basindustri och en industri utifrån särskild lagstiftning som kräver tillstånd från mark- och miljödomstolen eller regeringen och ibland tillåtlighet från regeringen. Denna industri betraktas som av stor nationell vikt och att områden med anläggningarna bidrar till att upprätthålla nationellt viktiga strukturer för att kunna genomföra vårt gemensamma samhällsbygge. I vissa fall, när konkurrerande intressen finns, krävs att områden av riksintresse industriell produktion pekas ut för att områdena ska kunna skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten, utveckling eller utnyttjandet av anläggningarna.

Kriterier för urval av områden av riksintresse industriell produktion;

Att något av **Boverkets generella kriterier** för områden av riksintresse uppfylls - värden av stor nationell vikt, bidrar att uppfylla Sveriges internationella åtaganden eller som behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt viktiga strukturer.

Att utpekande av områden för riksintresse industriell produktion för nedanstående anläggningar kan bli aktuellt **om det finns konkurrerande anspråk**, försvårande skydd eller risk för förändrad mark- eller vattenanvändning i den fysiska miljön i övrigt, som påtagligt kan försvåra tillkomsten, utveckling eller utnyttjandet av anläggningen i området.

Områden med möjligt anspråk för riksintresse industriell produktion omfattar;

- Områden för anläggningar för **industriell produktion inom basindustrin** som kräver tillstånd av mark- och miljödomstolen eller regeringen³⁴ eller som tillåtlighetsprovats och där platsen är särskilt lämplig utifrån sin beskaffenhet och läge.
- Områden för anläggningar för industriell produktion som behöver komma till stånd och/eller användas på ett för hela landet lämpligt sätt **utifrån särskild lag** eller nationella politiska beslut och där platsen har betydelse utifrån sin beskaffenhet och läge.

³³ [Vägledning för nationella myndigheters underlag, beslut och redovisning rörande anspråk på riksintressen i 3 kap. miljöbalken. Boverket 2017](#)

³⁴ Vissa A-anläggningar enligt Miljöprövningsförordningen (2013:251) med utgångspunkt från Prop. 1985/86:3

3.3 Tillväxtverkets förtydligande av kriterier

Områden som uppfyller kriterier för riksintresse industriell produktion blir inte med automatik områden med anspråk för industriell produktion. Utpekande av områden för riksintresse industriell produktion aktualiseras först efter samråd och beslut av riksintressemyndigheten genom en översyn utifrån kriterierna och möjligt urval. Tillväxtverket betraktar generellt industriell produktion och svensk basindustri som ett allmänt intresse som samhällsplaneringsprocesser ska ta hänsyn till.

Områden av riksintresse för industriell produktion pekas ut i de fall där det finns behov att skapa möjlighet för staten att hantera **konkurrensfrågor** om mark- och vattenanvändningen utifrån att tillgodose nationella behov på en särskilt lämpad plats utifrån beskaffenhet och läge. Detta för att kunna väga ett riksintresse mot ett annat riksintresse för långsiktig hushållning utifrån en samhällsekonomisk bedömning och nationella politiska beslut om produktion.

Utpekande av område sker för att skydda mot åtgärder som kan betyda inskränkningar på anläggningens tillkomst eller utnyttjande. Om området inte är kopplat eller påverkat av annan typ av riksintresseanspråk, något försvårande skydd eller att funktionen inte hotas av förändrad mark- eller vattenanvändning i den fysiska miljön i övrigt saknas i de allra flesta fall behov av ett utpekande av område av riksintresse industriell produktion.

Förändringar i den fysiska miljön i övrigt avser tex stadsutveckling som kan medföra framtida krav på anläggningen som kan påverka dess utnyttjande i sådan omfattning att området inte längre är lämplig³⁵.

Försvårande skydd för en anläggnings nyttjande och möjlighet till utveckling avser andra starka skydd som kan påverka utvecklingsmöjligheterna för befintliga anläggningar, tex strandskydd och områden enligt 4 kap. miljöbalken. I dessa fall finns möjlighet att peka ut områden för riksintresse industriell produktion. Om anläggningens nyttjande och möjlighet till utveckling är säkerställd inom ett annat riksintresse saknas behov av utpekande.

Utpekandet kan också gälla områden för anläggningar där det nationella intresset av att anläggningen kommer till stånd ska kunna hävdas i de fall då det finns delade meningar mellan staten och kommun. Däremot finns det inget behov av att peka ut områden för nya anläggningar som riksintressen i andra situationer, då det normalt kan antas att kommunerna tar stor hänsyn till det allmänna intresse som anläggningarna utgör³⁶.

De områden som avses är främst de med anläggningar med tillstånd från regeringen eller mark- och miljödomstolen³⁷ eller tillåtlighet från regeringen som innefattar följande typer av anläggningar:

- järn- och stålverk, metallverk och ferrolegeringsverk,
- massafabriker och pappersbruk,
- fabriker för raffinering av råolja eller tung petrokemisk produktion,
- fabriker för framställning av baskemikalier eller gödselmedel
- cementfabriker eller anläggningar för att utvinna ämnen eller material
- anläggningar för att utvinna ämnen eller material inom de fjällområden som omfattas av 4 kap. 5 § MB.

³⁵ Prop 1985/86:3 sid 167.

³⁶ Prop. 1985/86:3 sid. 119

³⁷ Vissa A-anläggningar enligt Miljöprövningsförfordningen (2013:251)

Det tillstånd som avses är för de anläggningar vars uppförande krävt regeringens tillstånd men det inkluderar även tillstånd som omfattat expansion/ändringar och/eller förnyade tillstånd för drift vid existerande anläggningar inom de aktuella anläggningstyperna.

Utöver ovanstående finns behov av att peka ut områden med hänsyn till annan lagstiftning och regeringsbeslut. Områden med anläggningar som kräver kontinuitet och sammanhang vilka behöver komma till stånd för att landets behov av en viss produkt ska kunna tillgodoses³⁸. Särskilda tillstånd utifrån särskild lagstiftning ges idag avseende **tillverkning av krigsmateriel**.

Tillväxtverkets anser att områden för anläggningar kopplat till tillverkning av krigsmateriel kan omfattas av riksintresse industriell produktion. I de fall det krävs och det finns unika lägesbundna naturförutsättningar, där kontinuitet och sammanhang krävs. T.ex. specifika geografiska, geologiska eller topografiska förutsättningar som gör det väl lämpat för verksamhetens ändamål, och anläggningen är av sådan art som nämns ovan och bedöms som viktig för att tillgodose nationella behov kan ett område pekas ut som riksintresse för industriell produktion. Stora områden utan boendemiljöer kan ses som unika lägesbundna naturförutsättningar.

Funktionen – dvs. förutsättningarna för anläggningens verksamhet på området ska vara av nationell betydelse, byggts upp eller utvecklats under en längre tid, vara en del i samhällsbyggandet, vara viktig för en hållbar utveckling eller är av sådan art eller omfattning att anläggningen med verksamheten inte bör förläggas på andra platser i landet med hänsyn till eventuell negativ miljöpåverkan. Anspråk kopplat till utpekad industri kan även omfatta behov av klimatanpassning, skydd från påverkansfaktorer, förstärkta naturgivna förutsättningar såsom kluster och omställning till en mer hållbar produktion.

Områden för anläggningar för industriell produktion i områden där det främsta konkurrerande intresset är mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret enligt 3 kap. § 9 miljöbalken pekas generellt inte ut. Detta då påverkan bedöms som ringa och totalförsvaret intressen alltid ska gå före övriga intressen. Det handlar om hinderfrihet, radar, MSA-områden³⁹, lågflygningsområden mm.

Även områden för industriell produktion inom området utpekade för riksintresse kommunikation⁴⁰ kopplat till specifikt MSA-tytor och influensområde för flyget pekas generellt inte ut. Detta då påverkan bedöms som ringa.

Mindre anläggningar bedöms inte heller generellt ha behov av skydd genom ett utpekad område med riksintresseanspråk kopplat till industriell produktion. Med mindre anläggningar menas de med begränsad nationell betydelse, areell utbredning och få funktionella kopplingar avseende kontinuitet och sammanhang. De som har verksamhet där länsstyrelsen inte är tillsynsmyndighet utan kommunen, dvs de med lägre omgivningspåverkan, pekas inte heller ut.

3.4 Områden med riksintresseanspråk för industriell produktion

Om ett område med eller i behov av en anläggning för industriell produktion bedöms vara av nationell betydelse och det geografiska läget behöver skyddas enligt kriterierna ovan kan området pekas ut som riksintresse för industriell produktion.

³⁸ Prop 1985/86:3 sid 76.

³⁹ [MSA. Minimum Sector Altitude har en koppling till en flygplats inflygning](#)

⁴⁰ 3 kap. § 9 miljöbalken

I Tabell 1 nedan ges exempel på områden med eller för anläggningar som kan pekas ut som riksintresse för industriell produktion. Redovisningen ska inte tolkas som att samtliga områden med anläggningar inom respektive kategori nedan automatiskt ska pekas ut som område för riksintresse industriell produktion.

Tabell 1 Områden för industriell produktion

	Omfattning	Läge	Behov av utpekanden
järn- och stålverk, metallverk och ferrolegeringsverk	I Sverige finns 2 malmbaserade stålverk, och mellan 15-20 andra verk inom kategorin bearbetning eller skrotbaserade. En övervägande del av leveranserna exporteras.	De malmbaserade stålverken finns i Oxelösund och Luleå. En tyngdpunkt finns i Bergslagen, nyare verk finns utmed kusterna.	Områden med större verk i konkurrensutsatta miljöer kan pekas ut. Särskild hänsyn bör tas till de malmbaserade verken.
massafabriker och pappersbruk	I Sverige finns strax över 50 massa- och pappersfabriker. 90% av pappersindustrin går på export och Sverige är världens fjärde största producent.	Flest pappersbruk återfinns i de traditionella skogsindustriområdena längs Bottenhavskusten, Värmland och Småland.	Områden med större anläggningar inom konkurrensutsatta miljöer kan pekas ut.
fabriker för raffinering av råolja eller tung petrokemisk produktion	I Sverige finns 5 större raffinaderier för raffinering av råolja. Hälften av produktionen går på export. Tung petrokemisk industri är högt specialiserad och stor del går på export.	3 av raffinaderierna ligger i Göteborgs hamn. Övriga i Lysekil och Nynäshamn. Sveriges största kluster för petrokemisk industri finns i Stenungsund.	Områden med större raffinaderier bör pekas ut. Större områden inom den petrokemiska industrin i utsatta miljöer bör pekas ut.
fabriker för framställning av baskemikalier eller gödselmedel	Det finns 100 tal företag som producerar baskemikalier och gödselmedel i Sverige. Övervägande del går på export.	Industri för baskemikalier finns i flera delar av Sverige. Några i större kluster tex i Perstorp.	Områden med större kluster av anläggningar eller större anläggningar inom i utsatta miljöer kan pekas ut.
cementfabriker eller anläggningar för att utvinna ämnen eller material	I Sverige finns 2 cementfabriker. Ca 20% av produktionen går på export.	Anläggningarna är belägna i Slite, Gotland och i Skövde, Västra Götaland	Idag ingår anläggningarna i områden utpekade för riksintresse ämnen och mineraler.

Industri utifrån
särskild lag eller
regeringsbeslut

I Sverige finns
vapenindustri utifrån en
särskild lagstiftning kring
krigsmateriel med
särskilda tillstånd för
produktion och export.

Del av produktionen av
krigsmateriel ligger i
Karlskoga men det
finns på fler ställen i
Sverige.

Områden med areellt
omfattande
anläggningar för
testning av
produkterna **bör**
pekas ut, tex större
skjutfält.

4 Samråd

Sektorsbeskrivningen har varit på samråd med Boverket under feb-mars 2021. Boverkets yttrande⁴¹ inkom 10 mars 2021.

”Boverket anser det värdefullt att Tillväxtverket tagit fram en sektorsbeskrivning för riksintresset industriell produktion. Redovisningen är genomarbetad med en kunskapsöversikt över området som kommer till god användning för berörda myndigheter. Boverket noterar med tillfredställelse Tillväxtverkets ambition att utarbeta och tillhandahålla ett bredare kunskapsunderlag, liksom den uttalade målsättningen att se över sektorns riksintresseanspråk vart fjärde år.”

Sammanfattning av önskemål om förtydliganden som framfördes;

1. Tydligare koppling i kriterierna vilka verksamhetsområden som avses och att skrivningen tillståndspliktig A-anläggning är för generell i själva kriterierna.
2. Tydligare kriterium för nyetablering önskades kopplat till naturgivna förutsättningar.
3. Tydligare kriterium vad som anses vara av betydelse för landet.
4. Att det är väsentligt att staten tydligt anger sina anspråk i ett så tidigt skede som möjligt.
5. Att när det gäller riksintressen för ämnen och mineraler enligt 3 kap. 7 § MB, så är det enbart själva fyndigheten som är av riksintresse. Bedöms en anläggning för utvinning av dessa vara av nationell betydelse, så får utpekandet i stället ske enligt 3 kap. 8 § MB.
6. Att ”miljömässiga, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska synpunkter” avser vilka aspekter regeringen kan väga in vid en tillståndsprövning, inte riksintresseutpekanden.
7. Att Boverket anser att områden utpekande i 4 kap. MB inte bör anses som ett ”försvårande skydd”. Att när det gäller riksintressena enligt 4 kap. MB, så är avvägningen mellan olika intressen avgjord direkt i lagen. Detta påverkas inte av om ett område för en anläggning skulle anses vara ett riksintresse enligt 3 kap. 8 § MB.

4.1.1 Tillväxtverket noteringar till Boverkets yttrande

Tabell 2 Kommentarer på Boverkets yttrande

Boverkets notering	Tillväxtverkets kommentar
1	Vissa förtydligande har genomförts av vilka anläggningar som kan vara aktuella för utpekanden kopplat till kriterierna. Kap 3 Kriterier för industriell produktion ska läsas i sin helhet inkl förklaringstexter och tabeller.
2	I dagsläget har Tillväxtverket inte identifierat behov av nyetablering av anläggningar för svensk basindustri varför kriterier inte utarbetats för detta. Tillväxtverket har identifierat att riksintresse industriell produktion idag mer handlar om ett nyttjandeintresse med utrymme för utveckling än ett exploateringsintresse för ny exploatering. För att kriterierna ska vara relevanta har därför kriterier för ny exploatering valts bort. Om behov uppkommer av ny exploatering kommer

⁴¹ Boverket yttrande Dnr 742/2021 daterat 2021-03-10

	sektorsbeskrivning med kriterier att revideras vilket förklaras i avsnitt 2.7 Bedömning av sektorns framtida markanspråk.
3	Betydelse för landet ingår i Boverkets generella kriterier och görs i samband med översyn av landets anläggningar i dialog med aktuell länsstyrelse. Sveriges anläggningar är unika och får bedömas utifrån fall till fall i samråd vid utpekanden. Genom rutiner för översyn kommer tydliga underlag finnas.
4	Utpekanden, samråd och värdebeskrivningar för aktuella områden av riksintresse industriell produktion kommer att göras under 2021-2022. Då det i huvudsak handlar om befintliga anläggningar bör anspråken vara kända för alla aktörer. Enligt rutinen för uppföljning ska nya mark-och vattenanspråk kommuniceras från länsstyrelsen till Tillväxtverket i god tid.
5	Kännedom om detta är god. Dialog med Sveriges Geologiska Undersökningar som ansvarar för riksintressen för ämnen och mineraler är inledd.
6	Citat och ordval kommer att stå kvar eftersom det bidrar till kunskap om vad som ingår i bedömningen av tillståndspliktig verksamhet och sektorn industriell produktion. I textavsnitten framgår vad som specifikt gäller det som kan vara av riksintresse.
7	Kunskapsnivån om områden kopplat till 4 kap. MB är generellt låg och det finns därför i samband med vissa utpekanden motiv till att anse att områden kopplat till 4 kap. MB kan vara försvårande skydd.

Generell notering;

Utpekanden av riksintresse industriell produktion är avhängig dialog och kan inte formaliseras i för lång utsträckning genom avgränsningar och modeller. Ställningstaganden får göras från fall till fall och anspråket finns först efter ett utpekande genomförts genom samråd och beslut, inte enbart utifrån kriterierna.

4.1.2 Samråd med övriga

Vid senare revideringar av sektorsbeskrivningen kommer även dialog och samråd med övriga riksintressemyndigheter och länsstyrelser ingå i redogörelsen över genomförda samråd.

5 Tillväxtverkets utpekande av riksintresse industriell produktion - nuläge

Idag (2020) finns sju utpekade områden för riksintresse industriell produktion⁴². Utpekanden omfattar petrokemisk industri, stålverk, pappersbruk, skjutfält och flera raffinaderier.

Fyra av dessa områden finns redovisade som ytor i aktuella översiktsplaner. Ett område är redovisat i text i aktuell översiktsplan och två omnämns inte alls. Samtliga saknar beslutade värdebeskrivningar. I de fall beskrivningar finns för områden av riksintresse industriell produktion så är de tolkade av den aktuella kommunen eller länsstyrelsen.

Tabell 3 Sju områden är utpekade som riksintressen för industriell produktion

Nuvarande utpekanden	Kommentar och relevans;
Områden för petrokemisk industri, Stenungsunds kommun, Västra Götalands län	Kluster av petrokemisk industri nära bebyggelse. Redovisat som område i ÖP där ytan bör ses över. Uppfyller kriterier för utpekande.
Området för raffinaderiet vid Brofjorden, Lysekils kommun, Västra Götalands län	Raffinaderi i område med kompletterande riksintressen. Redovisat som område i ÖP där ytan bör ses över. Uppfyller kriterier för utpekande.
Området vid Göteborgs hamn vid utloppet av Göta Älv, Göteborgs stad, Västra Götalands län	3 raffinaderier i område med många konkurrerande anspråk. Redovisat som område i ÖP där ytan bör ses över utifrån precisering av riksintresse Göteborgs hamn ⁴³ . Omfattar mer än raffinaderier i preciseringen. Områden för raffinaderianläggningarna uppfyller kriterier för utpekande.
Området Hallstavik, Hallsta pappersbruk, Norrtälje kommun, Stockholms län	Pappersbruk i område med konkurrerande intresse från kulturmiljö. Utpekad av Länsstyrelsen Stockholm. Redovisas i text i ÖP. Uppfyller kriterier för utpekande.
Området Nynäshamn, Nynas AB Oljeraffinaderi, Nynäshamns kommun, Stockholms län	Raffinaderi i område med kompletterande och konkurrerande riksintressen. Ej redovisat i ÖP. Uppfyller kriterier för utpekande.
Området Bofors skjutfält, Karlskoga kommun (Nora och Örebro), Örebro län	Område för anläggning kopplat till produktion av krigsmateriel. Omfattar område över 3 kommuner med konkurrerande intressen. Redovisat som yta i samtliga 3 ÖP. Uppfyller kriterier för utpekande.
Området i Oxelösunds hamn (syd och norr), Oxelösunds kommun, Södermanlands län	Malmbaserat stålverk i område med kompletterande och konkurrerande riksintressen. Ej redovisat i ÖP. Stålverket uppfyller kriterier för utpekande.

⁴² [Från Tillväxtverkets hemsida, tillvaxtverket.se](https://www.tillvaxtverket.se)

⁴³ [Riksintresset Göteborgs Hamn. Länsstyrelsen Västra Götaland 2009.](#)

Den sammanlagda ytan för nuvarande utpekanden bedöms till ca 170 km². Två tredjedelar av utpekad yta omfattar ett och samma riksintresse, Bofors skjutfält i kommunerna Karlskoga, Örebro och Nora. Fem av sju områden ligger i tätbebyggda områden och sex av sju områden i hamnområden utmed kusten. Flera områden omfattar kluster av anläggningar.

Uppdaterade förslag och eventuella förändringar, samråd och beslut om områden av riksintresse för industriell produktion och värdebeskrivningar kommer att genomföras efter samråd och beslutad sektorsbeskrivning.

Värdebeskrivningen har som ambition att vara så tydlig att det utifrån den går att förhålla sig till om en viss åtgärd kan skada det utpekade intresset.

Värdebeskrivningen är av grundläggande betydelse för den kommunala översiktsplaneringen. Värdebeskrivningen kan förtydligas genom en precisering av vilken typ av åtgärder som kan innebära en påtaglig skada på riksintresset tex kopplat till påverkansområden.

5.1 Kunskapsläge

I vår kunskapsuppbyggnad kring potentiella anläggningar för industriell produktion har 80-135 områden i landet identifierats som av intresse för översyn utifrån kriterierna.

Identifieringen har skett genom en lista av befintliga anläggningar hos Naturvårdsverket med ursprung i uppföljningen av Industriutsläppsdirektivet 2010/75/eu (IED) och Industriutsläppsförordningen (2013:250) (IUF)⁴⁴. Via sökningar utefter relevanta typer av anläggningar (järnverk, massafabriker, osv.) kopplat till ärenden hos mark och miljödomstolen och med en ytterligare avgränsning till så kallade A-anläggningar kopplat till tillståndspliktig verksamhet⁴⁵ identifierades 135 potentiella anläggningar för industriell produktion. Anläggningar för industriell produktion enligt beskrivningen i förarbetena till Naturresurslagen. Sökningen har skett inom perioden inom perioden 1987, när lagens infördes, fram till idag.

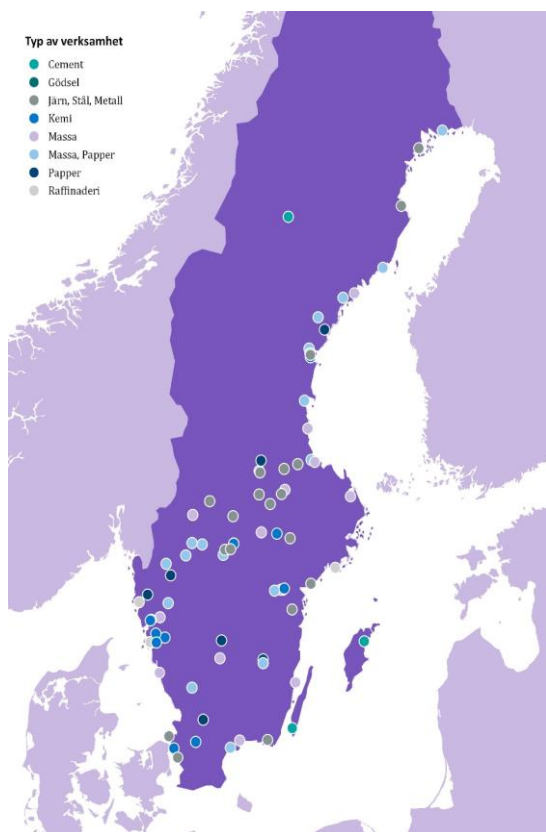
- Några av identifierade anläggningar är idag nedlagda.
- 80 av 135 dessa bedömdes ha direkt koppling till utpekade industrier i förarbetena till 3 kap. MB genom tillstånd och domar.
- 75 av de 135 anläggningarna ligger inom någon form av möjligt påverkansområde från andra riksintresseutpekanden, de flesta av dessa ligger inom flygets MSA-tytor⁴⁶, inom andra kommunikationsintressen eller ytor kopplat till totalförsvaret. Totalförsvaret intressen går alltid före vid en avvägning.
- Många områden har någon koppling till riksintressen för kommunikationer men ofta är detta ett samspel snarare än konkurrerande intressen.
- I urvalet är flera av mindre omfattande verksamhet med kommunal tillsyn. Dessutom återfinns viss tillverkningsindustri och läkemedelsindustri.
- Utöver befintliga sju riksintressen industriell produktion bedöms ytterligare fem platser ha någon form av konkurrerande markintresse med utpekade riksintressen kopplat till 3 kap. MB, främst kulturmiljö och friluftsliv. Dessa fem behöver utredas

⁴⁴ [Läs mer hos Naturvårdsverket om Industriutsläppsdirektivet och om Industriutsläppsverksamheter](#)

⁴⁵ [A-anläggningar är de verksamheter som påverkar miljön mest och ska söka tillstånd hos mark- och miljödomstolen eller miljöprövningsdelegationen.](#)

⁴⁶ [MSA \(Minimum Sector Altitude\) är den höjd som ett flygplan som är på väg ner för att landa säkert kan sjunka till innan den slutliga inflygningen tar vid. MSA-ytan utgörs av en cirkel med radien 55 kilometer räknat från flygplatsens landningshjälpmedel.](#)

vidare för att se om behov av utpekande av riksintresse industriell produktion finns. Flertalet är mindre anläggningar där konkurrensen består av kulturhistoriska industrimiljöer eller stora omfattande områden för friluftsliv.

Figur 1
80 studerade anläggningar avseende industriell produktion med ärenden i mark- och miljödomstol mellan 1987 till 2020

6 Ordval, förkortningar, termer och referenser

Använda förkortningar och termer

MB: Miljöbalken (1998:808)

PBL: Plan- och bygglagen (2010:900)

ÖP: Översiktsplan enligt 3 kap. PBL

NRL: Naturresurslagen (upphävd 1999)

Hushållningsförordningen: Förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden.

Hushållningsbestämmelserna: Tidigare del naturresurslagen (NRL) och idag 3-4 kap. miljöbalken.

Prop. 1985/86:3: Regeringens proposition 1985/86:3 Lag om hushållning med naturresurser m.m. Förarbetena till Naturresurslagen (NRL)

Riksintresseanspråk: Område som ansvarig riksintressemyndighet har bedömt vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken.

Geodataportalen: En portal för geodata och tjänster med en metadatakatalog med tillhörande sökfunktion och kartvisare. Metadata beskriver vilken information som finns och var den finns hos respektive ansvarig myndighet eller producent.

Kriterier: Här avses preciserade krav som måste vara uppfyllda för att ett område ska bedömas vara av riksintresse. Kriterierna är riksintressemyndighetens preciseringar av de krav som kan ställas på ett område för att vara ett riksintresse utifrån förarbetena till hushållningsbestämmelserna och de generella kriterier som anges nedan.

Metadata: Information som beskriver innehåll, tillgänglighet och kvalitet i datamängder och tjänster. Metadata är en förutsättning för att effektivt kunna hitta och använda datamängder. Metadata tas fram bl.a. för Planeringskatalogen och Geodataportalen.

Planeringskatalogen: Länsstyrelsernas gemensamma digitala plattform för att tillgängliggöra planeringsunderlag, vägledningar och annan relevant information för fysisk planering med stöd av Boverket.

Planeringskatalogen byggs upp under 2017. Denna sökbara metadatakatalog beskriver vilken information som finns som är relevant för fysisk planering och har länk till respektive ansvarig myndighets eller producents informationsmaterial.

Påverkansområde: Ett område utanför ett riksintresseområde där åtgärderna kan leda till en påtaglig skada på riksintresset. Skadan kan uppstå genom att åtgärder inom påverkansområdet kan medföra skada på riksintresset eller genom att åtgärder inom påverkansområdet medför sådana restriktioner för den verksamhet som bedrivs på anläggningen eller är planerad att kunna ske inom riksintresset så att skada uppstår

Riksintresseområde: Område som vid rättsligt bindande beslut, rörande ändrad markanvändning, har bedömts vara riksintresse för någon av de sektorer som anges i 3 kap. MB.

Riksintressemyndighet: Statlig myndighet som anges i hushållningsförordningen med ansvar att bedöma vilka geografiska områden de anser vara av riksintresse inom sin sektor. Myndigheten har ansvar för kvalitet och aktualitet på underlag

Tillstånd: Kan ges till att bedriva miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Ett tillstånd ger exploitören rätt att bedriva en verksamhet som annars skulle vara förbjuden.

Tillåtlighet- Tillåtlighetsprövning: Regeringen kan förbehålla sig rätten att pröva tillåtligheten av vissa verksamheter, vilket framgår av 17 kap. 3-4 a §§ miljöbalken. Om regeringen beslutar att tillåta en verksamhet

kan verksamheten inte i den fortsatta tillståndsprocessen förbjudas utan vad som återstår att pröva av tillståndsmyndigheten är vilka villkor och liknande som ska föreskrivas för verksamheten. I samband med att regeringen prövar tillåtligheten kan den besluta att särskilda villkor ska gälla för verksamheten.

Referenser

[Vägledning för nationella myndigheters underlag, beslut och redovisning rörande anspråk på riksintressen i 3 kap. miljöbalken. Boverket 2017](#)

[Hushållningsförordningen: Förordning \(1998:896\) om hushållning med mark- och vattenområden](#)

[Prop. 1985/86:3: Regeringens proposition 1985/86:3 Lag om hushållning med naturresurser m.m. Förarbetena till Naturresurslagen \(NRL\)](#)

[NRL Naturresurslagen Lag \(1987:12\) om hushållning med naturresurser m.m](#)

Riksintressen för trafikslagets anläggningar – sektorsbeskrivning inklusive kriterier för utpekande. Trafikverket 2020

[Platsens betydelse för industrin – framtida vägval för kommuner och regioner. Tillväxtverket 2020](#)

[Smart industri - en nyindustrialiseringsstrategi för Sverige. Näringsdepartementet 2016 N2015:38](#)

[Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030](#)

[Sveriges export- och investeringsstrategi. Regeringskansliet 2019](#)

[Industrins tillväxt och konkurrenskraft, Rapport 0247 Tillväxtverket](#)

[Riksintressen. Stöd för hantering av riksintressen i fysisk planering. Länsstyrelsen Västra Götaland 2018.](#)

[Regeringsuppdrag att se över kriterierna för och anspråken på områden av riksintresse, Fi2020/00252/SPN januari 2020](#)

[Precisering av riksintresset Göteborgs Hamn. Länsstyrelsen Västra Götaland, Trafikverket 2009.](#)

Naturvardsverket.se

Trafikverket.se

Boverket.se

[Tillväxtverkets utvecklingsguide](#)

[Tillvaxtverket.se riksintressen](#)

Bilaga 1 - Rutin för beslut, aktualisering och uppföljning

Utifrån Boverkets vägledning⁴⁷ för riksintressemyndigheter är sektorsmyndighetens uppdrag och ansvar att bedriva ett fortlöpande arbete med riksintressefrågorna enligt följande:

- att myndigheten ser över riksintresseanspråken regelbundet eller efter behov utifrån en aktuell sektorsbeskrivning
- vid behov att upphäva, ändra eller ta fram nya riksintresseanspråk som identifierats konkretiseras till samrådsförslag
- att det samråd som ska hållas med Boverket, berörda länsstyrelser och andra berörda riksintressemyndigheter bör vara så tilltagen i tid att det medger att länsstyrelserna kan inhämta synpunkter från kommuner, regioner och övriga man finner lämpliga
- myndigheten fattar beslut om nya riksintresseanspråk respektive att upphäva eller revidera befintliga anspråk.

Riksintressemyndigheten kan grunda sitt beslut på eget underlag men också på underlag från t.ex. länsstyrelserna eller kommunerna. Länsstyrelserna har ett uppsiktsansvar över hushållningen med mark och vattenområden inom sitt län. Anser länsstyrelsen att ytterligare områden bör anges som riksintressen eller att ett tidigare beslut bör omprövas så ska länsstyrelsen underrätta respektive riksintressemyndighet och Boverket. Omprövning kan avse såväl området i sin helhet som dess avgränsning eller värdebeskrivning. Behovet av en översyn kan ha aktualiserats i den dialog som länsstyrelsen för med kommunerna i översiktsplaneringen

Innan myndigheten fattar beslut ska samråd hållas med Boverket samt berörda länsstyrelser och riksintressemyndigheter. Myndigheten kan i förväg komma överens om i vilka typer av ärenden de önskar samråd eller inte. Något formellt krav på samråd med berörda kommuner finns inte.

Tillväxtverkets rutin

Tillväxtverket följer Boverkets vägledning för riksintressemyndigheterna ovan för arbete och beslut som rör område med riksintresseanspråk kopplat till industriell produktion.

Sektorsbeskrivningen, beslut och värdebeskrivningar kommer att ses över vart fjärde år.

Besluten om respektive riksintresseanspråk kommer innehålla:

- motiv för utpekandet och hur det aktuella området svarar mot kriterierna i sektorsbeskrivningen
- kort redogörelse för de samråd som hållits
- geografisk precisering på karta av aktuellt område med motivering för vald avgränsning

⁴⁷ [Vägledning för nationella myndigheters underlag, beslut och redovisning rörande anspråk på riksintressen i 3 kap. miljöbalken. Boverket 2017](#)

- värdebeskrivning som ger underlag för bedömningar av eventuella konflikter med andra intressen men också eventuella synergier.

Utpekade område avgränsas och läggs in på en karta och anges med storlek och motivering. De värden och egenskaper som motiverar anspråket beskrivs. Värdebeskrivningen har som ambition att vara så tydlig att det utifrån den går att förhålla sig till om en viss åtgärd kan skada det utpekade intresset.

I samband med **aktualisering och uppföljning** av beslut och anspråk vart fjärde år kommer aktuella länsstyrelser (län med industriell produktion) att kontaktas för gemensam genomgång. Syftet med genomgången är att kunna fånga upp behov av nya anspråk, förändrade anspråk och för att synliggöra behov för nya anläggningar. Frågor om ytanspråk kopplat till tillstånd, omställning till ett hållbart samhälle samt om det finns delade meningar mellan stat och kommun kan lyftas.

Framtida utvecklingsbehov hos industriföretag av sådan art som kan omfattas av kriterier för riksintresse industriell produktion måste kommuniceras till Tillväxtverket som sektorsmyndighet i tid för att kunna hävdas, gärna genom länsstyrelsen via länsstyrelsens kontakter med kommunen eller företagen. I utvecklingsbehov ingår förutom den industriella produktionen även behov av tex klimatanpassning och behov för omställning av verksamheten och anläggningen till en mer miljömässigt hållbar produktion för att bibehålla funktionen.

Utgångspunkten för samverkan med länsstyrelserna⁴⁸ är en gemensam lista på anläggningar i länet som tillhandahålls av Tillväxtverket.

Tabell 4 Checklista för aktualisering och uppföljning mellan Tillväxtverket och länsstyrelsen

Frågor	Kommentarer;
Stämmer Tillväxtverkets lista med miljöstörande verksamhet (A-anläggningar) med länsstyrelsens bild av läget i länet?	Översyn av tillståndskrävande industri utifrån kriterier för industriell produktion mellan länsstyrelsen som tillsynsmyndighet och Tillväxtverket som ansvarig för riksintresse industriell produktion.
Stämmer listan med anläggningar för industri utifrån särskild lagstiftning som Tillväxtverket har med länsstyrelsens bild?	Översyn av större anläggningar kopplat till industri utifrån särskild lagstiftning, tex skjutfält.
Är värdebeskrivningen för utpekade riksintressen för industriell produktion i aktuellt län relevanta?	Stödjer Tillväxtverkets underlag ärendehandläggningen för kommunen och länsstyrelsen i första hand. Finns särskilda behov kommunicerade från företagen? Tex omställning, klimatanpassning mm.
Finns behov av ytterligare utpekande utifrån framtagna kriterier?	Finns pågående utveckling som behöver lyftas? Behov av förändringar?

⁴⁸ Relevanta kontakter på länsstyrelsen kan vara planhandläggare, ansvarig för tillståndsgivning miljö, kulturmiljö, natur och friluftsliv (riksintressehandläggning) samt ansvarig för planeringsunderlag.

Finns relevant historik kopplat till ärenden och planering för anläggningar för industriell produktion i länet sen senaste dialogen?

Finns det ärendehistorik som är av intresse att lyfta tex andra anspråk, stadsutveckling, klimatanpassning.

Områden av riksintresse industriell produktion utpekade av Tillväxtverket - 2020

Värdebeskrivningar för respektive område tas fram med start 2021.

Tabell 5 Anläggningar inom områden av riksintresse industriell produktion 2020

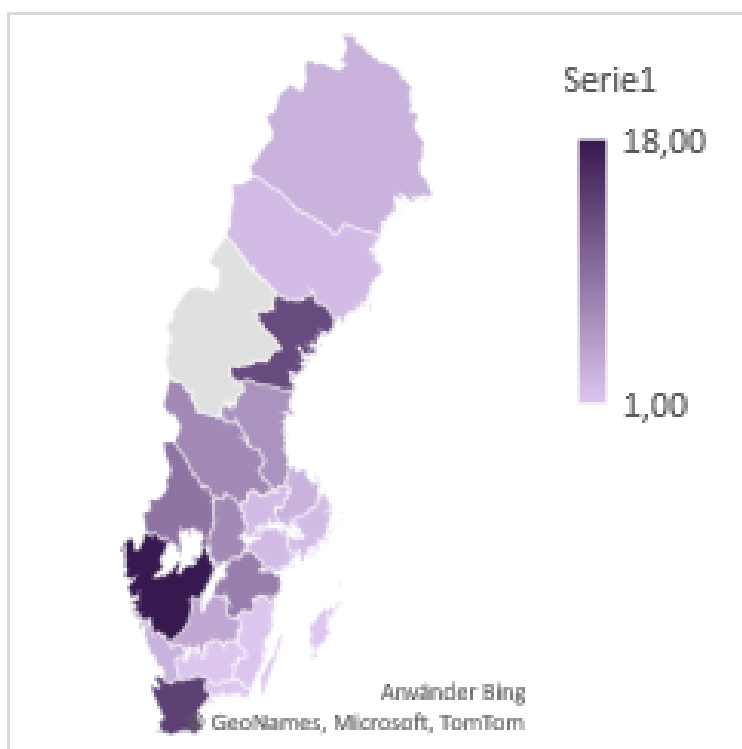
Anläggning	Riksintresseområde (nuvarande benämning)	Län	Ort	Beslut/ Värde- beskrivning
Pappersbruk	Området Hallstavik, Hallsta pappersbruk, Norrtälje kommun,	Stockholm	Hallstavik	Pågår
Raffinaderi	Området Nynäshamn, Nynas AB Oljeraffinaderi, Nynäshamns kommun	Stockholm	Nynäshamn	Pågår
Raffinaderi - flera anläggningar	Området vid Göteborgs hamn vid utloppet av Göta Älv, Göteborgs stad	Västra Götaland	Göteborg	Pågår
Raffinaderi	Området för raffinaderiet vid Brofjorden, Lysekils kommun	Västra Götaland	Lysekil	Pågår
Petrokemisk industri - flera anläggningar	Områden för petrokemisk industri, Stenungsunds kommun	Västra Götaland	Stenungsund	Pågår
Skjutfält	Området Bofors skjutfält, Karlskoga kommun	Örebro	Karlskoga	Pågår
Malmbaserat stålverk	Området i Oxelösunds hamn (syd och norr), Oxelösunds kommun	Söderman- land	Oxelösund	Pågår

Områden med identifierade anläggningar för industriell produktion

En lista med identifierade områden med industriell produktion som kan ligga som underlag för uppföljning mellan Tillväxtverket och länsstyrelserna vart fjärde år finns hos Tillväxtverket. Listan kan kompletteras efter varje uppföljning.

Listade områden ska inte ses som områden av riksintresse utan endast som en utgångspunkt över platser där det finns ett behov av en förhöjd kunskapsnivå för att kunna bedöma behoven av utpekanden av område för riksintresse för industriell produktion. I listan redovisas de områden där en bedömning av behov för utpekanden bör göras inom närmsta fyraårsperioden – främst utifrån att anläggningarna ligger i områden med riksintresseanspråk från annat än industriell produktion.

Områden som överlappar med intressen från totalförsvaret och viss typ av kommunikationsintresse är särskilt markerat i listan. Områden som inte överlappar med några andra riksintressen eller intressen från totalförsvaret och kommunikation är särskilt markerat i listan.

Figur 2 Geografisk fördelning av listade anläggningar per län.